

บทสัมภาษณ์

การจัดการวัฒนธรรม

ศ.ปรีชา ช้างขวัญยืน

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ : อธิการบดี¹

ทั้งจีนและพม่ามีชนกลุ่มน้อย แต่จีนแทบ
ไม่มีปัญหาความมั่นคงอันเนื่องจากชน
กลุ่มน้อยเพราะการใช้นโยบายภาษาและ
วัฒนธรรมร่วมกับการบริหาร โดยให้
ชนกลุ่มน้อยเรียนภาษาจีนและให้มีโอกาส
ในการปกครองท้องถิ่น

สัมภาษณ์เมื่อ 13 มกราคม 2552 ณ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ลาออกจากตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา จากนิยามดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นดัชนีหนึ่งชี้วัดความเจริญหรือความเสื่อมถอยของสังคม

จากความสำคัญดังกล่าว ผนวกกับความตื่นตัวในด้านการฟื้นฟู อนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมท่ามกลางกระแสการทำลายจากวัฒนธรรมตะวันตกในปัจจุบัน แวดวงวิชาการไทยจึงเกิดความสนใจการศึกษาในประเด็น “การจัดการวัฒนธรรม” เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติ

ศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน คือ หนึ่งในเพชรล้ำค่าของแวดวงวิชาการ ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านปรัชญาพุทธศาสนา ภาษาไทย และปรัชญาการเมืองเป็นอย่างสูง นอกจากนั้น ท่านยังเป็นผู้หนึ่งที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม และเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการวางนโยบายการจัดการวัฒนธรรมไทยภายใต้เป้าหมายของการส่งเสริมให้เยาวชนไทยรู้ค่า ตระหนักถึงความเป็นไทยอันส่งผลให้เกิดความรักสามัคคี และหวงแหนสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมไทย

กองบรรณาธิการ จึงได้เรียนเชิญศาสตราจารย์ ปรีชา ช้างขวัญยืน เพื่อมาถ่ายทอดมุมมองเกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเฉพาะในประเด็น “การจัดการวัฒนธรรม” เพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าและความหมายที่แท้จริงของวัฒนธรรม อันจะนำมาสู่การเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดการวัฒนธรรม ในบทสัมภาษณ์ดังกล่าว ท่านได้ฝากแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมกับการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ของประเทศ พร้อมชี้ให้เห็นถึงบทบาทของงานวิจัยที่จะมีต่อการจัดการวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการที่ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาวิจัยให้เข้าใจถึงบริบททางสังคม และเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไป ในฐานะประชาชนชาวไทยที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมของชาติ

ความหมายของวัฒนธรรม

คำนิยามความหมายของวัฒนธรรมมี 2 ประเภทคือประเภทที่ไม่มีการประเมินคุณค่ากับประเภทที่มีการประเมินคุณค่า ประเภทที่มีการประเมินคุณค่าหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปธรรมหรือนามธรรม เช่นการมีลิ้น ไม้ลิ้นรสอาหารเป็นเรื่องธรรมชาติแต่การแลบลิ้นเพื่อบอกความหมายเป็นวัฒนธรรม การใช้ลิ้นและที่ต่าง ๆ ในปากเป็นเรื่องธรรมชาติแต่การใช้ลิ้นและที่ต่าง ๆ เพื่อก่อเสียงต่างกันและให้ความหมายต่างกันเป็นวัฒนธรรม นั่นคือการลิ้นรสเป็นเรื่องธรรมชาติของลิ้น แต่การที่มนุษย์ใช้ลิ้นเพื่อให้เกิดภาษาเป็นเรื่องวัฒนธรรม

สิ่งที่มนุษย์มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะมีเจตนาดีร้าย หรือไม่มีเจตนาซึ่งเกิดผลดีหรือร้ายเกิดสิ่งน่าดูหรือน่าเกลียด ตามนิยามนี้นับว่าเป็นวัฒนธรรมทั้งหมด นิยามประเภทนี้คือนิยามทางสังคมวิทยา ซึ่งเป็นวิชาที่ไม่มีการประเมินค่าเชิงจริยะและสุนทรียะ

ส่วนคำนิยามประเภทที่มีการประเมินนั้นยอมรับเฉพาะสิ่งที่ดี ที่ถือว่าเป็นความเจริญที่เป็นมาตรฐานที่สังคมยอมรับเท่านั้นว่าเป็นวัฒนธรรม ความเลวร้ายหรือสิ่งที่ป็นอันตรายไม่นับเป็นวัฒนธรรม เช่นภาษาที่คำ ที่หยาบคายไม่นับเป็นภาษาที่มีวัฒนธรรม การทำร้ายผู้อื่นไม่นับเป็นการกระทำที่มีวัฒนธรรม

ทำไมจึงต้องมีการจัดการวัฒนธรรม

คุณค่าและมูลค่าเกิดจากการจัดการ ก้อนอิฐ ก้อนหิน กองทิ้งไว้ไม่เกิดคุณค่า ไม่มีมูลค่าถ้านำไปก่อสร้างเป็นอาคารก็มีคุณค่าด้านประโยชน์สำหรับอยู่อาศัยและด้านสุนทรียะและเกิดมูลค่า มีราคา เป็นที่ต้องการ เพชรพลอยมีมูลค่าแต่จะเพิ่มมูลค่าก็ต้องจัดการให้เกิดคุณค่าเช่น ทำเป็นเครื่องประดับ มีคุณค่าทางสุนทรียะก็เกิดมูลค่าตามมา หยก อเมทิสขายได้ก็เพราะมีการสร้างคุณค่า เช่น เรื่องพลัง เรื่องรักษาโรค เรื่องโชคลาภ โสมเกาหลีขายได้ราคาแพงเพราะทำให้คนเชื่อว่าเป็นยาครอบจักรวาลเป็นยาอายุวัฒนะ เพชร มีคุณค่าทางสุนทรียะเพราะนำไปสร้างคุณค่าเป็นเครื่องประดับได้ ส่วนอิฐ ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะแต่แข็งแรง รูปทรงเหมาะสม เมื่อนำไปสร้างอาคาร ก็เกิดคุณค่าทางใช้สอยและทางสุนทรียะได้ วัฒนธรรมซึ่งมีคุณค่าทางจริยะหรือทางสุนทรียะ อันเป็นคุณค่าทางเมื่อประพุดิและทางจิตใจ ก็ต้องทำให้คงคุณค่าด้วยการรักษาไว้ เพิ่มคุณค่าด้วยการพัฒนา จัดการให้คนเห็นคุณค่า ก็จะทำให้คุณค่าเพิ่มขึ้นในความรู้สึกของคน และเกิดมูลค่าได้ เช่นพระบรมมหาราชวัง

ราชวังเมื่อรักษาให้ดี ก็มีคุณค่าและเกิดมูลค่าได้ พระราชวังเก่าแก่ร้างผู้คนก็มีคุณค่าทางโบราณคดี ถ้าจัดการดีก็เพิ่มคุณค่าและมูลค่าได้ ประเทศจีนจัดการวัฒนธรรมการรักษาโรคโดยจัดยามาตรฐานระดับมณฑล ระดับประเทศ ระดับชาติ จัดการการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวแวะร้านขายยาเพื่อแช่เท้า เหมือนเป็นการให้บริการ แต่ที่จริงต้องการขยายวัฒนธรรมมีขอบเขตกว้างมหาศาล ถ้าจัดการคุณค่าได้จะเกิดมูลค่ามากและไม่รู้จบ เช่นเดียวกับที่คนทั่วโลกมาชมพระบรมมหาราชวัง ทิวทัศน์ดี ๆ หรือธรรมชาติที่ยังบริสุทธิ์ เพราะสิ่งเหล่านั้นดึงดูดใจให้คนไปท่องเที่ยว แม้กระทั่งรูปเขียนบนผนังถ้า ถ้าจัดการให้คนเห็นความสำคัญคุณค่าและมูลค่าก็เพิ่มขึ้นได้

การจัดการวัฒนธรรมต้องดำเนินการอย่างไร

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของชาติเป็นมรดกของชาติและเป็นสิ่งที่คนในชาติจะสร้างสรรค์ให้เป็นมรดกต่อไปก็ได้ จึงต้องดำเนินการทั้งวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าและเป็นอดีตเพื่อแสดงความเป็นชาติเจริญ วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งกำลังดำเนินไปในกระแสวัฒนธรรมของโลกเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องปัจจุบันและปรับวัฒนธรรมให้อยู่ในกระแสวัฒนธรรมของโลกได้โดยเกิดคุณค่าและมูลค่าและไม่สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนซึ่งเป็นเรื่องการเตรียมการเพื่ออนาคต

การจัดการเรื่องที่เป็นของประเทศเช่นนี้จะต้องเป็นนโยบายของรัฐเช่นที่เคยเกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้ทำให้เกิดองค์ความรู้ เกิดการอนุรักษ์ การสร้างมูลค่าและพฤติกรรมของประชาชนเพราะเมื่อเป็นนโยบายของรัฐแล้วหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะต้องรับไปดำเนินการ ซึ่งจะมีผลกระทบถึงภาคเอกชนที่จะหันมาสนใจและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน เกิดเป็นการจัดการวัฒนธรรมขึ้นทั้งประเทศได้ หากปล่อยให้เอกชนดำเนินการไปตามลำพังก็อาจได้ผลเฉพาะราย หรืออาจดำเนินการไปในทางเสียหายเพราะขาดความรู้หรือขาดการควบคุมของรัฐ ทำให้มรดกของชาติเสียหายได้ แม้การที่รัฐจัดการเองก็ต้องระวังมิให้เกิดความเสียหายเพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต้องจัดการโดยรอบคอบ

การจัดการวัฒนธรรมในอดีตต้องมีทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา ส่วนที่เป็นการอนุรักษ์จะต้องพิจารณาทั้งการอนุรักษ์ตามแนวทิศตะวันตก แนวทิศตะวันออกและของไทย เพราะแต่ละแนวคิดมาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน การพัฒนาเป็นเรื่องจำเป็นเพราะเป็นทางที่จะให้

เกิดมูลค่าที่จะนำมาใช้อุรักษ์ นั่นคือวัฒนธรรมสามารถจัดการให้รักษาและเลี้ยงตัวได้ หากไม่มีรายได้มาอนุรักษ์ในที่สุดงานอนุรักษ์ก็จะทำไม่ได้และวัฒนธรรมจะสลายลงตามกาลเวลาและตามการกร่อนทำลายด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหมือนโบราณสถานที่ไม่มีเงินอนุรักษ์ก็จะทรุดโทรมและสลายไป ส่วนการจัดการวัฒนธรรมในปัจจุบันจะต้องใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมประเมินเสียก่อนว่าอะไรเป็นวัฒนธรรมที่เป็นกระแสโลก และกระแสนั้นมีแนวโน้มอย่างไร กระทบวัฒนธรรมไทยอย่างไร และไทยรับมาอย่างไร เช่น วัฒนธรรมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมเศรษฐกิจทุนนิยม เหล่านี้เราได้ผสมผสานหรือจัดการให้เข้ากันกับวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอื่น ๆ ของไทยหรือไม่อย่างไร เมื่อรู้สิ่งเหล่านี้แล้วจึงประเมินค่าว่าเกิดผลดีหรือไม่ดีต่อวัฒนธรรมไทยและประเทศไทยอย่างไร มีแนวโน้มในอนาคตอย่างไรและน่าจะจัดการอย่างไรเมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับการจัดการของประเทศใกล้เคียงและประเทศที่มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมสำคัญ ๆ ของโลกเช่นจีน ยุโรป สหรัฐ

มีอะไรที่ทำได้ไปบ้างแล้ว ปัญหา อุปสรรค

ประเทศไทยน่าจะได้อิทธิพลนโยบายการจัดการวัฒนธรรมเสียตั้งแต่เมื่อห้าสิบกว่าปีที่แล้ว เมื่อมีการจัดการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นอันเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสนใจด้านวัฒนธรรมเป็นพิเศษ แต่ความเข้าใจวัฒนธรรมที่ยังไม่ชัดเจนและการมุ่งพัฒนาวัฒนธรรมให้เป็นแบบตะวันตกในขณะนั้นทำให้การจัดการวัฒนธรรมเป็นไปตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว และบางครั้งยังขัดกับวัฒนธรรมไทยจนกลายเป็นการจัดการในเชิงทำลายและทำให้เกิดการคูหมิ่นวัฒนธรรมไทย ในส่วนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมทำให้งานศึกษาค้นหาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมมีมากขึ้น แต่บุคคลที่เป็นนักวิชาการด้านวัฒนธรรมก็ยังมิได้มีแนวคิดเรื่องการจัดการวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

ความสำคัญของวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เฟื่องฟูขึ้น ไม่นานก็ค่อย ๆ ชบเซาลง ดังจะเห็นได้จากกระทรวงวัฒนธรรมที่ดั่งขึ้นในครั้งแรกนั้นถูกยุบลงเหลือเพียงกองในกระทรวงศึกษาธิการ ไม่แต่ถ่วงเท่านั้นที่ฟุบแฟบลง ใจคนที่ทำงานด้านนี้ก็เป็นเช่นนั้นด้วย แม้ภายหลังจะกลับมีการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นใหม่แต่ในสายตาของทุกรัฐบาลกระทรวงนี้ก็ยังคงเป็นกระทรวงที่รัฐมนตรีไม่ต้องการและตัวรัฐมนตรีก็มักไม่ใช่ว่าสนใจเรื่องวัฒนธรรม นับว่ายังโชคดีที่ข้าราชการประจำของกระทรวงยังให้ความสำคัญและพัฒนางานด้านนี้มา

โดยตลอด เช่นมีงานจัดการวัฒนธรรม เช่น งานอนุรักษ์ งานเฝ้าระวัง งานเผยแพร่ งานแผนที่วัฒนธรรม เพียงแต่ยังสนใจในส่วนวัฒนธรรมปัจจุบัน ไม่มาก แต่ถึงกระนั้นก็นับได้ว่างานด้านการจัดการวัฒนธรรมก้าวหน้าขึ้นตามสมควร หากสามารถขยายไปสู่หน่วยงานอื่น และภาคเอกชนมากขึ้น ก็น่าจะเจริญได้เร็วกว่านี้

ปัญหาที่รองลงมานอกจากเรื่องการให้ความสำคัญในระดับนโยบายก็คือความขาดแคลนบุคลากรด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการส่งเสริมการศึกษาด้านนี้ให้มีคุณภาพ ในปัจจุบันการศึกษาด้านวัฒนธรรมกลายเป็นเรื่องทั่วไปมากกว่าจะสร้างผู้ชำนาญการ และผู้บริหารจัดการวัฒนธรรม นอกจากนั้นการที่รัฐปรับเปลี่ยนกระทรวงบ่อย ๆ ก็ทำให้นักวิชาการที่เคยรวมกลุ่มอยู่ในที่บางแห่งเช่น กรมศิลปากรแยกย้ายกันไปดำรงตำแหน่งบริหารในกระทรวงอื่น ความชำนาญเฉพาะในหน่วยงานที่บุคคลเหล่านี้เคยทำงานก็สลายหายไปพร้อมกับการโยกย้ายดังกล่าว

นอกจากขาดผู้ชำนาญแล้ว ปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งก็คือเกิดความขัดแย้งในการจัดการวัฒนธรรม เช่นระหว่างหน่วยงานอนุรักษ์เช่นกรมศิลปากรกับหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์เช่นการท่องเที่ยว ซึ่งมักจะมีส่วนทำลายสิ่งที่มีอนุรักษ์ หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้รู้กับผู้ที่ไม่รู้โดยไม่รู้ เช่น เจ้าอาวาสลบทำลายภาพฝาผนังเพราะเห็นภาพลบเลือนหรือเพราะกรมศิลปากรไม่อาจตอบสนองความต้องการของเจ้าอาวาสได้ทันการณ์ ปัญหาการแสวงหาประโยชน์จากโบราณสถานของหน่วยงานท้องถิ่นอย่างไม่ถูกต้องกับความพยายามของกรมศิลปากรที่อนุรักษ์ ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ยังไม่แน่ว่าพวกมิฉฉาชีพทำลายโบราณสถาน พวกที่มีความเชื่อบางอย่างที่เข้าไปใช้โบราณสถานอย่างผิดกฎหมายโดยมีผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสนับสนุน

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรม

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมอาจแบ่งเป็นผู้รักษากับผู้ใช้ประโยชน์ ซึ่งถ้าแตกเป็น 2 พวก การจัดการวัฒนธรรมก็จะล้มเหลวเพราะขัดแย้งกัน แต่ถ้าทำให้เป็นพวกเดียวกันได้ การจัดการวัฒนธรรมก็เป็นเรื่องง่าย เช่น ถ้าการท่องเที่ยวกับกรมศิลปากรทำงานด้วยกัน หรือคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของโบราณสถานแต่ด้านวิชาการต้องให้กรมศิลปากรเป็นหลัก หรือการให้ภาคเอกชนเข้ามาดูแลรักษาแต่การจัดการผลประโยชน์ต้องมีข้อกำหนดให้ดำเนินการอย่างถูกหลักวิชาและแบ่งผลประโยชน์มาบำรุงรักษาและตอบแทน

ภาครัฐทั้งหมดนี้โดยถือว่าวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมเป็นมรดกของส่วนรวม ฝ่ายต่าง ๆ เป็นเพียงผู้ที่รับหน้าที่เข้ามาจัดการและใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น ผู้ใช้ประโยชน์หรือผู้ดูแลรวมทั้งนักวิชาการ นักวิจัยและศึกษาด้านวัฒนธรรม ล้วนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการวัฒนธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

ปัจจัยที่จะทำให้การจัดการวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ

วัฒนธรรมเป็นเรื่องระดับประเทศซึ่งอาจขยายไปสู่ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ การทำงานด้านวัฒนธรรมของภาคเอกชนอาจประสบความสำเร็จเฉพาะกรณี เช่นการพัฒนาผ้าไหมในทางพาณิชย์ของ จิม ทอมป์สัน การอนุรักษ์หนังใหญ่ของวัดขนอน หุ่นละครเล็ก คณะโจหลุยส์ แต่ก็นับเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับวัฒนธรรมทั้งหมด นโยบายของรัฐเท่านั้นที่จะทำให้งานนี้ครอบคลุมวัฒนธรรมได้ทั้งหมด เพราะจะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่มีศักยภาพจะส่งเสริมหันมาใส่ใจ และการขับเคลื่อนของหน่วยงานเหล่านั้น จะมีผลถึงนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติการรวมทั้งเอกชน ในการขับเคลื่อนดังกล่าวจะต้องมีการสร้างความรู้และการผลิตบุคลากรด้านวัฒนธรรมก่อนเพราะไทยเราขาดปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว จะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจแก่ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในเรื่องการจัดการวัฒนธรรม รัฐจะต้องลงทุนในเรื่องงบประมาณเพื่อการจัดการดังกล่าว แต่การลงทุนดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศมีวิสัยทัศน์กว้างและเห็นการณ์ไกลมิตินั้นแม้ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานจะมีความมุ่งมั่นเพียงไร หากขาดนโยบายงานนั้น ๆ ก็เกิดขึ้นหรือเจริญก้าวหน้าไม่ได้ และหากไม่มีนโยบายในระดับรัฐแล้ว ระดับท้องถิ่นก็จะทำงานได้ยาก

ต่างประเทศมีการจัดการวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร นำมาประยุกต์เข้ากับประเทศไทย ได้หรือไม่

เราต้องเข้าใจว่าการจัดการวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งเดียวกับการจัดการท่องเที่ยวดังที่หลายคนเข้าใจ การท่องเที่ยวเป็นการนำความเจริญทางวัฒนธรรมไปใช้ หากไม่มีการจัดการวัฒนธรรมนอกจากการท่องเที่ยวจะพัฒนาไม่ได้ไกลแล้วยังอาจจะถอยหลังอีกด้วย เพราะนักท่องเที่ยวจะสนใจไปเที่ยวประเทศที่มีการจัดการวัฒนธรรมดีกว่า ประเทศที่ผู้นำตลาดล้วนมีการจัดการวัฒนธรรมทั้งสิ้น สิงคโปร์ซึ่งไม่มีวัฒนธรรมเป็นรากเหง้ามาแต่โบราณ

และไม่มีวัฒนธรรมอะไรที่จะจัดการได้ก็ยังพยายามตั้งตัวเป็นศูนย์กลางการประชุมเพื่อการจัดการวัฒนธรรม ประเทศจีนถือเอาการจัดการวัฒนธรรมเป็นนโยบายเพื่อจะเพิ่มรายได้ของประเทศ ในทุกมณฑลมีการจัดการวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดรายได้ เช่น ในเขตที่มีชนกลุ่มน้อยก็มีการจัดการแสดงทางวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดการศึกษาด้านวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย ในอินโดนีเซียจัดให้โรงแรมมีการแสดงดนตรีประจำชาติให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักศิลปะของอินโดนีเซีย อังกฤษและฝรั่งเศสก็มีชื่อเสียงเรื่องพิพิธภัณฑ์และงานโบราณคดี เกาหลีและญี่ปุ่นก็จัดการวัฒนธรรมดีจนปัจจุบัน คนไทยจำนวนมากนิยมชมชอบเช่นเดียวกับที่อเมริกาเคยพยายามทำให้ modernisation เป็น Americanisation และทำให้คนไทยนิยมอเมริกันมาจนปัจจุบัน เช่น AFS ในระดับนักเรียนและทุน Fulbright ในระดับอาจารย์มหาวิทยาลัยก็คือ วิธีการหนึ่งในการเผยแพร่วัฒนธรรมและความเป็นอเมริกันอย่างได้ผล หนังสือเสรีภาพที่ทำอย่างมีคุณภาพและแจกให้เปล่าก็เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง เรื่องวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นของประเทศใดก็มีธรรมชาติอย่างเดียวกัน หากมีความเข้าใจเพียงพอก็จัดการได้ไม่ยาก วิธีที่ใช้ในที่หนึ่งก็อาจนำไปใช้ในที่อื่นได้ โดยปรับให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมของตน

การจัดการวัฒนธรรมจะช่วยแก้ปัญหาของประเทศไทยได้หรือไม่

การจัดการวัฒนธรรมสามารถเพิ่มรายได้แก่ประเทศ ประเทศฝรั่งเศสเป็นตัวอย่างประเทศที่จัดการวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการอนุรักษ์ปราสาทโบราณต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งความรู้และท่องเที่ยว หรือการจัดเทศกาลภาพยนตร์ที่เมืองคานส์ แฟชั่นเครื่องแต่งกายที่ปารีส หรือประเทศใหม่อย่างสหรัฐอเมริกาสามารถสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเช่น ภาพยนตร์ เพลง และอาหารการกินให้เป็นที่ยอมรับของโลกได้ในปัจจุบัน การจัดการต่าง ๆ ดังกล่าวสร้างมูลค่ามหาศาลจนเงินมองเห็นและสร้างนโยบายอุตสาหกรรมวัฒนธรรมซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ประเทศที่ขาดรากเหง้าทางวัฒนธรรมก็ยังพยายามจัดการวัฒนธรรมเพื่อจะเป็นผู้เจริญในสายตาโลก แต่ประเทศที่ร่ำรวยวัฒนธรรมอย่างประเทศไทยกลับเข้าใจและใส่ใจจัดการวัฒนธรรมน้อยที่สุด

นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว การจัดการวัฒนธรรมยังใช้สร้างความมั่นคงของประเทศได้ เช่นทั้งจีนและพม่ามีชนกลุ่มน้อยแต่เงินแทบไม่มีปัญหาความมั่นคงอันเนื่องจากชนกลุ่มน้อยเพราะการใช้นโยบายภาษาและวัฒนธรรมร่วมกับการบริหาร โดยให้ชน

กลุ่มน้อยเรียนภาษาจีนและให้มีโอกาสในการปกครองท้องถิ่น ส่งเสริมวัฒนธรรมชนเผ่าในสิบสองปันนาจีนยอมให้ใช้ตัวอักษรของชนเผ่ากำกับตัวอักษรจีน ในการเขียนป้ายประกาศต่าง ๆ ซึ่งต่างกับประเทศไทยที่ผู้ปกครองไม่ได้จัดการวัฒนธรรมที่แตกต่างให้เข้ากัน เช่นในภาคใต้ทำให้คนในท้องถิ่นเสียโอกาสทางอาชีพการงาน ความไม่เข้าใจภาษาเพราะไม่ได้เรียนภาษาไทยทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างข้าราชการกับประชาชน และทำให้ประชาชนไม่มีทางร้องเรียนต่อสู้เมื่อถูกข้าราชการกดขี่ ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ปัญหาวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาวัฒนธรรมร่วมที่อาจกลายเป็นเหตุแห่งการแตกแยกกับประเทศเพื่อนบ้านล้วนต้องอาศัยการจัดการด้วยความเข้าใจวัฒนธรรมทั้งสิ้น การแก้ด้วยเรื่องผลประโยชน์อย่างเดียวไม่ยั่งยืน เพราะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกที่มีส่วนร่วมระหว่างประเทศได้

งานวิจัยจะมีบทบาทอย่างไรในการจัดการวัฒนธรรม

การจัดการวัฒนธรรมจะต้องอาศัยทั้งความรู้ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ทั้งโบราณและปัจจุบันอีกทั้งต้องมีวิสัยทัศน์ที่จะมองไปในอนาคต ต้องเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องเช่น การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ เรื่องชุมชน ประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ ความรู้เช่นนี้ต้องมีการศึกษาและวิจัยทั้งสิ้น อีกทั้งการจัดการวัฒนธรรมก็มีหลายด้าน แต่ละด้านต้องรู้วิธีการ ซึ่งก็ต้องศึกษาตั้งแต่ท้องถิ่นไปจนสากล จึงไม่ใช่เรื่องที่จะนึกคิดเอาเองโดยสามัญสำนึก จะหลีกเลี่ยงการวิจัยไม่ได้ และจะต้องเป็นนโยบายของประเทศที่จะต้องส่งเสริมการวิจัยวัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรมแก่หน่วยงาน ชุมชน และบุคคลอย่างต่อเนื่อง

“วัฒนธรรมเป็นเรื่องของชาติเป็นมรดกของชาติและเป็นสิ่งที่คนในชาติจะสร้างสรรคให้ป็นมรดกต่อไปก็ได้ จึงต้องดำเนินการทั้งวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าและเป็นอดีตเพื่อแสดงความเป็นชาติเจริญ วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งกำลังดำเนินไปในกระแสวัฒนธรรมของโลกเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องปัจจุบันและปรับวัฒนธรรมให้อยู่ในกระแสวัฒนธรรมของโลกได้โดยเกิดคุณค่าและมูลค่าและไม่สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนซึ่งเป็นเรื่องการเตรียมการเพื่ออนาคต”

